

Bijdrage rondetafelgesprek IMVO-convenanten

8 februari 2017

SOMO doet al tientallen jaren onderzoek naar - onder andere - de [kledingindustrie](#), de [elektronica-sector](#) en de [voedselproductie](#). Samen met vakbonden en andere maatschappelijk organisaties komt SOMO op voor de bescherming van de rechten van arbeiders, lokale gemeenschappen en mensen in de hele productieketen.

De Nederlandse overheid erkent dat in verscheidene sectoren en ketens het risico op negatieve impacts van bedrijfsactiviteiten op mens en milieu aanzienlijk zijn. Door deze erkenning komt een meer fundamentele aanpak door de overheid en het bedrijfsleven van risico's en daadwerkelijke schendingen een stap dichterbij. Echter, met het idee om deze sectoren zelf initiatief te laten nemen tot IMVO-convenanten bevindt minister Ploumen zich op glad ijs. Het beleid zou er toe kunnen leiden dat sommige bedrijven goede stappen gaan zetten, maar het blijft de vraag of hiermee schendingen daadwerkelijk worden voorkomen en slachtoffers gecompenseerd. Eén van de grote nadelen is dat het alleen al jaren kan duren om afspraken te maken en dat bedrijven tot die tijd minder noodzaak zien om verdere stappen te ondernemen. SOMO komt dit nu al tegen in haar onderzoek naar de kledingindustrie. Bovendien blijven bedrijven die zich niet bij een convenant aansluiten onder de radar. Voor SOMO staat vast dat er meer nodig is dan het convenantenbeleid.

Er is wetgeving nodig

Bedrijven (in sommige sectoren) zetten onder politieke en maatschappelijke druk wel stappen, maar een échte omslag naar IMVO en transparantie blijft achter. Zelfregulering van bedrijven is - in al zijn verscheidenheid - onvoldoende gebleken en ook de convenanten zoals die zich nu vormgeven zullen niet genoeg zijn. SOMO is voorstander van een internationaal wettelijk kader voor bedrijven en mensenrechten,¹ de overheid kan zich actief inzetten voor een dergelijk verdrag. Op nationaal niveau moet de overheid bindende en afdwingbare regelgeving ontwikkelen, aannemen en implementeren zodat van alle bedrijven dezelfde standaard wordt geëist: bijvoorbeeld door due diligence en transparantie (over zowel de keten als bedrijfsstructuren) aan bedrijven te verplichten.

In de afwezigheid van een bindend (nationaal of internationaal) kader pleit SOMO ervoor dat de vrijwillige IMVO-instrumenten die ontwikkeld worden van goede kwaliteit zijn en aan minimumvoorwaarden voldoen. SOMO doet daartoe twee concrete aanbevelingen ter verbetering van het convenantenbeleid:

❑ Zorg voor oren en ogen op de werkvloer

Werknemers en gemeenschappen moeten een leidende rol krijgen bij het monitoren en verbeteren van arbeidsomstandigheden op de werkvloer en dit moet onderdeel worden van de convenanten. Het kledingconvenant biedt geen onafhankelijke controle op wat de bedrijven in de praktijk doen. Het secretariaat controleert weliswaar de plannen en de rapportages van de aangesloten bedrijven, maar alleen steekproefsgewijs, en vanuit Nederland. Lokale vakbonden, arbeidsrechtenorganisaties en (vertegenwoordigers van) werknemers en gemeenschappen dienen als oren en ogen in de monitoring en het doorvoeren van verbeteringen betrokken te worden.

❑ Breng de risico's van opkomende industrieën ter tafel

De overheid dient, als partner bij convenanten maar ook los daarvan, risico's van opkomende industrieën en nieuwe productiehubs te (laten) onderzoeken en voor de juiste voorzorgsmaatregelen van de bedrijven te zorgen. Bedrijven moeten, vóór zij actief worden in een land/gebied of fabriek een goede risico-inschatting maken om schendingen te voorkomen dan wel tot een goed einde te brengen. Dit geldt bijvoorbeeld voor Myanmar, zie het nieuwe SOMO onderzoek hieronder, maar ook voor andere conflict- of postconflictgebieden.

Er zijn nog andere mogelijkheden om beleid afdwingbaar te maken:

❑ **Koop duurzaam in**

Zorg voor meer ambitie en verdere aanpassing van het beleid voor maatschappelijk verantwoord inkopen. Het beleid wordt inmiddels meer in lijn gebracht met de OESO-richtlijnen,ⁱⁱ maar het leent zich niet om bedrijven te belonen of uit te sluiten. Bovendien leidt het nog niet tot resultaatafspraken. Als grootverbruiker kan de overheid een aanzienlijke invloed op productieketens hebben en tevens invulling geven aan haar *duty to protect*. Hiervoor is beter beleid en uitvoering nodig waarin de afspraken met leveranciers afdwingbaar zijn.

❑ **Pak oneerlijke handelspraktijken aan**

Naleving van de *gedragscode eerlijke handelspraktijken* dient verplicht te worden. Risicosectoren worden niet alleen gekenmerkt door schendingen in toeleveringsketens en activiteiten in het buitenland maar ook door scheve machtsverhoudingen. In de voedingssector bijvoorbeeld is te zien dat supermarkten zijn uitgegroeid tot grote multinationals met veel marktmacht.ⁱⁱⁱ Studies laten zien dat supermarkten misbruik maken van hun onderhandelingspositie door leveranciers onder druk te zetten voor lagere prijzen, door te laat te betalen, of door contracten eenzijdig te veranderen. Dit speelt ook in Nederland.^{iv}

Inbreng specifiek op kleding: nieuw onderzoek Myanmar

SOMO publiceert een nieuw diepgravend [onderzoeksrapport](#) naar arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie in Myanmar. Na jaren van economisch en politiek isolement komt de handel met Myanmar op gang. Lage lonen en voordelige handelsvoorwaarden lokken de kledingproductie uit de regio naar deze fragiele democratie. Bekende en minder bekende Europese merken doen hier volop aan mee. Nederlandse bedrijven die in Myanmar laten produceren zijn o.a. C&A, Suitsupply en Gaastra. Lage lonen, extreem lange werkdagen en ook kinderarbeid zijn geen uitzondering in de kledingindustrie in Myanmar. De ruimte voor onafhankelijke vakbonden en maatschappelijke organisaties is beperkt. Bij de ontwikkeling van industriegebieden worden landrechten geschonden. De arbeidswetgeving is (nog) niet in lijn met internationale normen. Ook schort het aan handhaving.

Bedrijven moeten *due diligence* betrachten bij al hun bedrijfsactiviteiten in de keten. Due diligence is een continu proces waarbij bedrijven proactief hun huidige en potentiële maatschappelijke risico's identificeren, voorkómen en verminderen. En daarover verantwoording afleggen. De Nederlandse overheid heeft hier een belangrijke rol te spelen. Minister Ploumen zei in een reactie op het SOMO rapport dat de Nederlandse regering al jaren praat met de regering van Myanmar over arbeidsomstandigheden. Ook benadrukt minister Ploumen dat transparantie erg belangrijk is.^v

SOMO pleit voor de volgende vervolgactie van de overheid

Bedrijfs- en ketentransparantie dient met bindende en afdwingbare regelgeving te worden afgedwongen. Daarnaast moet de regering er in diplomatieke/politieke contacten met de regering van Myanmar op aandringen dat het proces van hervorming van arbeidswetgeving moet worden doorgezet. Belangrijke ILO conventies moeten worden geratificeerd, worden vertaald naar nationale wetgeving en worden geïmplementeerd en gehandhaafd. Ook dient er bij de overheid van Myanmar op worden aangedrongen informatie te verstrekken over buitenlandse investeerders, met inbegrip van kledingfabrieken in buitenlandse handen (vaak zijn dat Aziatische bedrijven, uit bijv. China, Korea en Taiwan). De Nederlandse regering moet - waar mogelijk in samenwerking met andere Europese landen waar kledingmerken gevestigd zijn - (financiële) bijdragen leveren aan: capaciteitsversterking van de arbeidsinspectie in Myanmar en capaciteitsopbouw van vakbonden en arbeidsrechtenorganisaties.

Achtergrond informatie

Een belangrijk aspect van due diligence dat wij hier willen benadrukken is het maken van een **risico-inschatting** wat betreft de mogelijke negatieve impact van bedrijfsactiviteiten in de keten. Myanmar is een fragiele democratie. Het leger heeft nog altijd veel invloed in de politiek en de economie. De grond waar industriegebieden en speciale economische zones worden ontwikkeld is vaak in handen van militairen en voormalig militairen. De betrokkenheid van het leger bij schendingen van landrechten is goed gedocumenteerd. Bedrijven moeten, vóór zij actief worden in een land/gebied of fabriek een goede risico-inschatting maken van betrokkenheid en verantwoordelijkheid die zij dragen, en van de mogelijkheden die zij hebben om zulke schendingen te voorkomen dan wel tot een goed einde te brengen.

SOMO pleit voor **verregaande transparantie** door bedrijven. Transparantie is een belangrijke bouwsteen voor verantwoord ondernemen. Dit geldt voor producenten (kledingfabrieken) en afnemers (kledingmerken en winkelketens). Bedrijven moeten publiekelijk openheid van zaken geven over een breed scala aan aspecten, inclusief (maar niet beperkt tot) de eigen bedrijfsstructuur, toeleveranciers, omstandigheden op de werkvloer bij toeleveranciers, inclusief lonen, werktijden, samenstelling van het personeel, de inspanningen die bedrijven zich getroosten om omstandigheden te verbeteren, etc. Werknemers hebben er recht op te weten hoe ketenrelaties in elkaar steken zodat zij weten waar ze kunnen aankloppen als zij de dupe (dreigen te) worden van de negatieve impact van bedrijfsoperaties. Maatschappelijke organisaties kunnen hun rol als onafhankelijke waakhond alleen goed vervullen als dit soort informatie vrijelijk beschikbaar is.

Transparantie moet gezien worden als een voortdurend proces dat continue inspanningen vereist van bedrijven. Momenteel maakt nog slechts een handvol kledingmerken zijn directe toeleveranciers bekend. De Nederlandse overheid moet Nederlandse bedrijven verplichten tot bedrijfs- en ketentransparantie met aandacht voor bedrijfsperformance op sociaal en milieugebied. In *The Myanmar Dilemma*, gaat SOMO verder in op wat transparantie behelst.

Contact:

Gisela ten Kate, onderzoeker SOMO

g.tenkate@somo.nl

06 19018825

ⁱ SOMO heeft zich aangesloten bij de Treaty Alliance.

ⁱⁱ Per 1 april zal due diligence worden gevraagd als bijzondere uitvoeringsvoorwaarde in risicosectoren.

ⁱⁱⁱ In Nederland verdelen slechts vier supermarktketens – Albert Heijn, Jumbo, Lidl en Aldi – 71% van de markt.

^{iv} Zie de FNLI klacht tegen het onlangs gefuseerde Ahold Delhaize.

^v NOS journaal van 6 februari 2017.